

ДОВІДКА

про результати вивчення питання щодо організованого початку 2022/2023 навчального року у закладах дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти

I. Загальна інформація

Відповідно до [плану роботи Державної служби якості освіти України](#) (далі – Служба) на 2022 рік у вересні проведено вивчення питання щодо організованого початку 2022/2023 навчального року у закладах дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти (далі – заклади освіти).

Під час вивчення використовувалися такі методи збору інформації:

- проведення інтерв'ю з керівниками місцевих органів управління освітою, закладів дошкільної та позашкільної освіти;
- відвідування закладів загальної середньої освіти та дистанційний збір даних за допомогою інформаційно-аналітичної системи EvaluEd;
- анкетування учасників освітнього процесу, зокрема педагогічних працівників закладів освіти і батьків здобувачів освіти;

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України вивчення не проводилось в Донецькій, Луганській та Херсонській областях.

У ході вивчення:

- охоплено 185 територіальних громад (з них: 38% (70) – міські, 27% (50) – селищні, 35% (65) – сільські), що становить 12,5% від загальної кількості територіальних громад в Україні;
- відвідано 386 закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО), з яких 187 (49%) розташовано у міській та 199 (51%) у сільській місцевості;
- проведено індивідуальні інтерв'ю з керівниками 428 закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО), з яких 140 (33%) міських, 47 (11%) селищних, 209 (49%) сільських, 32 (7%) зазнали руйнувань внаслідок воєнних дій;
- проведено індивідуальні інтерв'ю з керівниками 195 закладів позашкільної освіти системи освіти, культури і спорту, з яких 129 (66%) міських, 41 (21%) селищних, 25 (13%) сільських;
- проведено анкетування 61 700 батьків здобувачів освіти (з них: 10 405 (17%) – ЗДО, 44 808 (73%) – ЗЗСО, 6 487 (10%) – ЗПО) та 12 574 педагогічних працівників (з них: 2 740 (22%) – ЗДО, 8 377 (66%) – ЗЗСО, 1 457 (12%) – ЗПО).

Крім того, у дистанційному зборі даних з використанням [інформаційно-аналітичної системи EvaluEd](#) взяло участь 4697 керівників ЗЗСО (33,5% ЗЗСО від їх загальної кількості).

У територіальних громадах, де вивчалось питання, освітню діяльність здійснюють 4588 закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти комунальної форми власності, що становить 15% від загальної кількості закладів освіти в Україні (за статистичними даними, розміщеними на офіційному вебсайті Інституту освітньої аналітики), з них 1 975 (43%) ЗДО, 2 316 (50%) ЗЗСО, 300 (7%) ЗПО.

Загальна кількість здобувачів освіти у закладах освіти комунальної форми власності територіальних громад, де вивчалось питання, складає 1 247 852 особи (з них: 213 220 (17%) – у ЗДО, 868 051 (70%) – ЗЗСО, 166 581 (13%) – ЗПО), що становить майже 20% від загальної кількості здобувачів освіти в Україні (за статистичними даними, розміщеними на офіційному вебсайті Інституту освітньої аналітики).

II. Забезпечення безпеки учасників освітнього процесу та підготовка закладів освіти до нового 2022/2023 навчального року

Створення безпечних умов для навчання здобувачів освіти в умовах правового режиму воєнного стану

Під час дії в Україні правового режиму воєнного стану створення безпечних умов для учасників освітнього процесу – одне з першочергових завдань місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. У ході підготовки закладів освіти до організованого початку 2022/2023 навчального року зусилля засновників спрямовувалися на створення умов для безпечного навчання здобувачів освіти. Зокрема, вжито заходів для облаштування у закладах освіти укриттів, запроваджено оптимальні форми організації освітнього процесу у закладах освіти, що дають можливість забезпечити надання якісних освітніх послуг в безпечних умовах, проведено опитування батьків щодо прийнятних форм навчання для їх дітей, у закладах освіти організовано різні форми навчання задля охоплення всіх здобувачів освіти.

З'ясовано, що у більшості (60%) закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти територіальних громад, охоплених вивченням, облаштовані захисні споруди цивільного захисту, 13% – використовують об'єкти фонду захисних споруд інших суб'єктів господарювання, проте у 31% – укриття відсутні. Найкраще забезпечені укриттями заклади освіти Івано-Франківської, Чернівецької, Львівської областей та м. Києва.

У сфері дошкільної освіти захисні споруди цивільного захисту облаштовано більш ніж у половині ЗДО (53%), використовують об'єкти фонду захисних споруд інших суб'єктів господарювання 10% ЗДО, взагалі відсутні укриття у 37% ЗДО. Так, найбільша кількість ЗДО, де відсутні укриття, розташовані в Харківській (93%), Дніпропетровській (74%), Одеській (73%), Запорізькій (72%), Черкаській (60%) областях.

У сфері загальної середньої освіти захисні споруди цивільного захисту облаштовано у більшості ЗЗСО (67%), ще 13% ЗЗСО використовують об'єкти фонду захисних споруд інших суб'єктів господарювання. Натомість у 20% ЗЗСО укриття відсутні. Найбільша кількість ЗЗСО, де укриття відсутні, в Харківській (79%), Одеській (62%), Дніпропетровській (54%) областях.

Гірша ситуація із забезпеченням укриттями у закладах позашкільної освіти. Так, захисні споруди цивільного захисту облаштовано у менше ніж половині ЗПО (45%). У інших ЗПО (55%) – укриття відсутні (20%) або використовують об'єкти фонду захисних споруд інших суб'єктів господарювання (35%). Найбільша кількість ЗПО, в яких укриття відсутні,

в Запорізькій (90%), Дніпропетровській (80%), Харківській (78%), Миколаївській (75%), Одеській (70%) областях.

Розподіл укриттів за сферами освіти наступний (рис. 1).

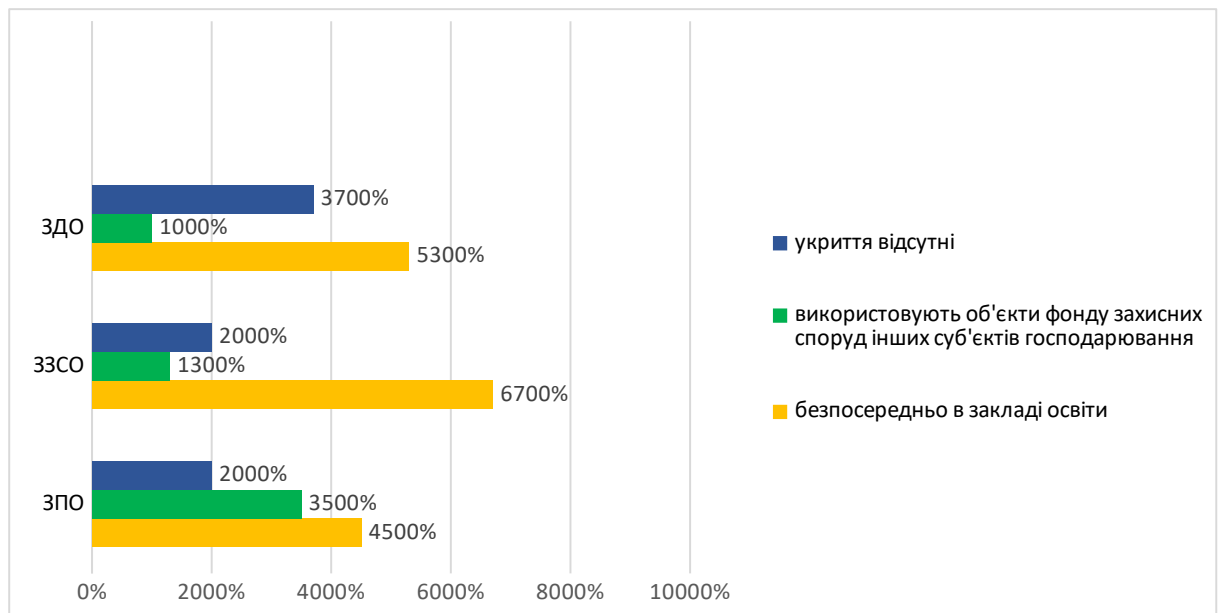

Рис. 1. Наявність укриттів у закладах за сферами освіти

У разі відсутності у закладі освіти укриття, навчання зазвичай організовано за дистанційною формою. Разом з тим, з метою організації навчання у звичному режимі (очно) деякими територіальними громадами вирішено питання забезпечення безпеки учасників освітнього процесу.

Зокрема, учні 1-2-х класів Благодатнівської загальноосвітньої школи I-III ступенів ім. Г. П. Берези Золотоніської міської ради Черкаської області, де відсутнє укриття, за домовленістю із директором Благодатнівського закладу дошкільної освіти (я/с) «Берізка» Золотоніської міської ради навчаються на базі дитячого садочка.

За розпорядженням сільського голови ліцей «Нова школа» Катеринівської сільської ради Кропивницького району Кіровоградської області під укриття використовує підвальне приміщення адміністративної будівлі Катеринівської сільської ради, що облаштовано відповідно до вимог для проведення освітнього процесу під час небезпеки та знаходиться на відстані 300 м від закладу освіти.

У Мартинівському закладі дошкільної освіти Чорноострівської селищної ради Хмельницької області за кошти жителів села у господарському приміщенні приватної садиби, яка знаходиться у доступності 60 метрів, зроблено ремонт і облаштовано найпростіше укриття для вихованців ЗДО.

За видами укриттів у закладах освіти переважають найпростіші укриття (65% від загальної кількості закладів освіти територіальних громад, де відбувалося вивчення), захисні споруди цивільного захисту складають лише 17%, сховища в спорудах подвійного призначення – 13% (рис. 2).

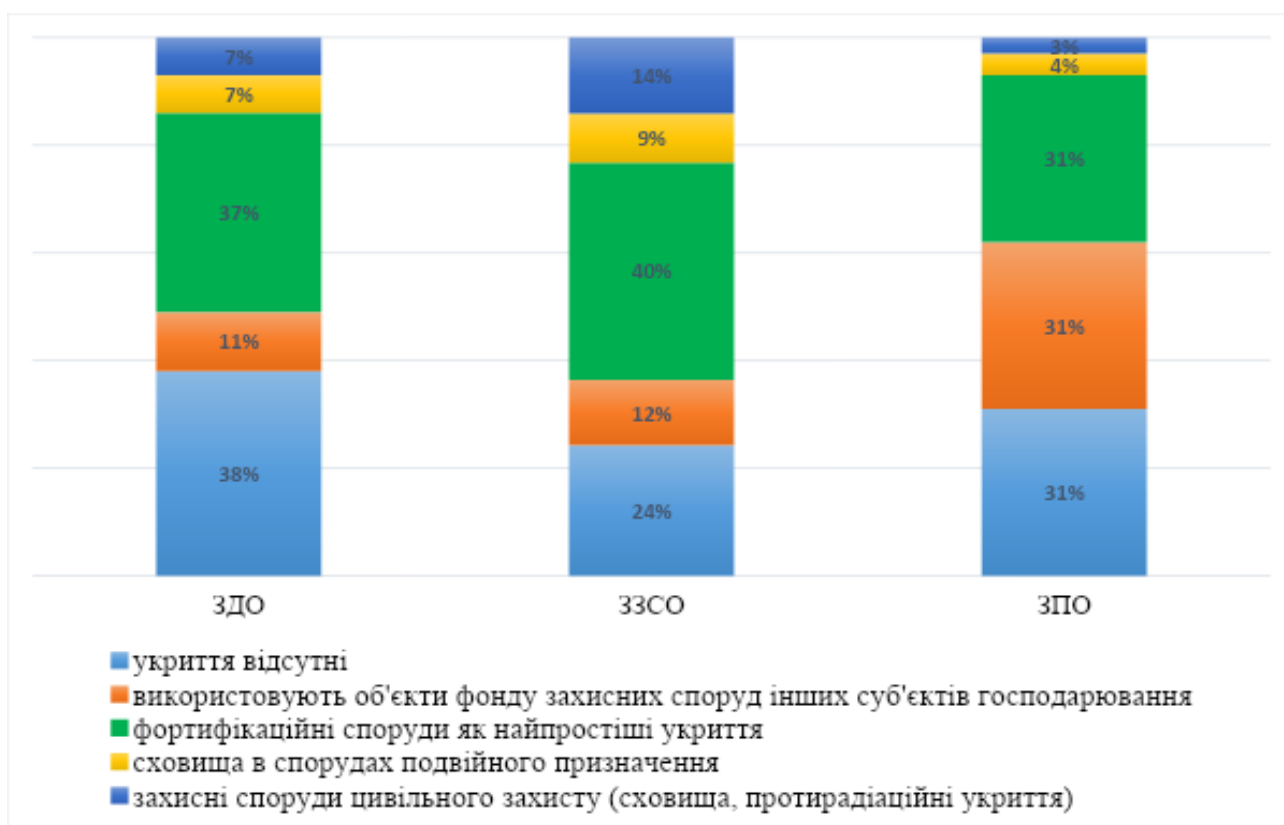

Рис. 2. Види укриттів за сферами освіти

У переважній більшості захисних споруд, що облаштовані у ЗSCO (73%), та більше ніж у половини, що облаштовані у ЗДО і ЗПО (56% і 57% відповідно), розташованих в охоплених вивченням територіальних громадах, наявні акти оцінки стану готовності щодо можливості використання для укриття населення як найпростішого укриття. Так, акти оцінки стану готовності укриттів наявні майже у всіх закладах освіти у Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській областях; у переважній більшості закладів дошкільної і загальної середньої освіти у Чернівецькій області та м. Києві, а також у всіх закладах загальної середньої освіти Кіровоградської області.

Водночас на час вивчення у Рівненській області стан готовності 48% укриттів, охоплених вивченням закладів освіти, оцінено як «обмежено готові» (9 укриттів у закладах освіти Олександрійської сільської ради, одне укриття Клеванського ліцею №1 Клеванської селищної ради, 4 укриття в закладах освіти Зорянської сільської ради, 2 укриття в закладах освіти Дядьковицької сільської ради, одне укриття в закладі освіти Великоомелянської сільської ради, 4 укриття в закладах освіти Білокриницької сільської ради, 7 укриттів у закладах освіти Здолбунівської міської ради). Комісіями надано рекомендації щодо приведення захисних споруд у готовність для використання за призначенням за умови виконання відповідних заходів (проведення поточних ремонтів, забезпечення майном (меблі, інвентар), встановлення/ущільнення металевих дверей на вході, забезпечення системою зв'язку та оповіщення, укомплектування засобами первинного пожежогасіння тощо).

У 72% відвіданих ЗЗСО, що працюють за очною формою навчання, місткість захисних споруд відповідає кількості учнів, і лише у 27% запроваджено змінність навчання. Водночас із загальної кількості здобувачів освіти у відвіданих ЗЗСО укриття вміщують лише 58% учнів. При цьому, у міській місцевості місткість укриттів складає 45% від кількості здобувачів освіти, які навчаються у міській місцевості, у сільській – 98% (рис. 3).

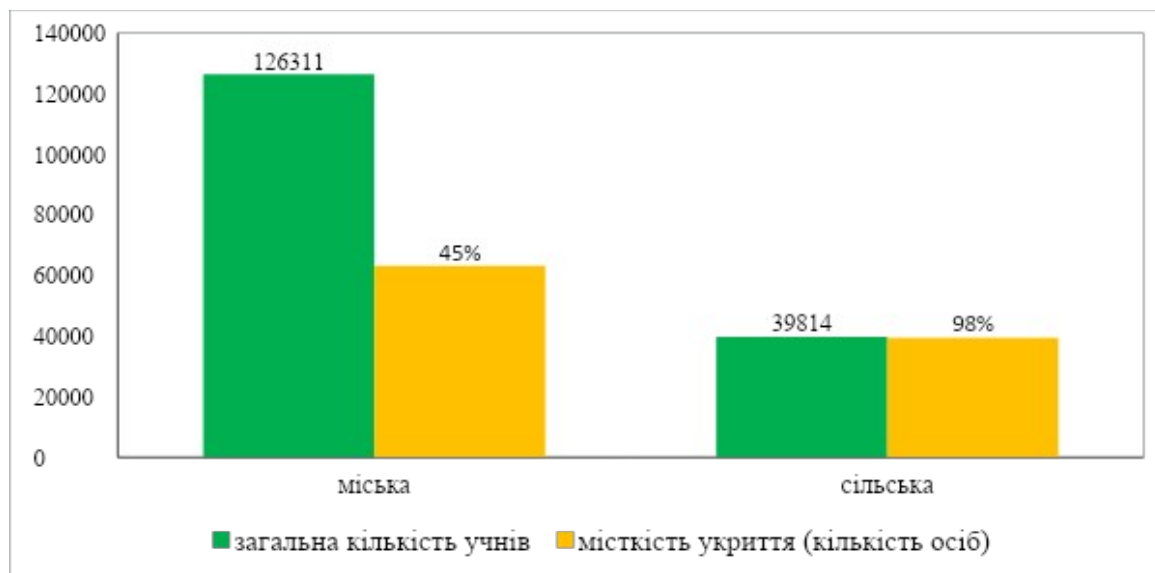

Рис. 3. Місткість укриттів у ЗЗСО за типом місцевості

Щодо облаштування укриттів з'ясовано, що у переважній більшості закладів освіти, де проводилося вивчення, визначений та позначений показниками напрям руху до укриття, створено запаси води та медикаментів. Водночас система оповіщення працює лише у більше ніж половини (60%) закладів освіти, а в 90% закладів освіти система оповіщення недоступна для дітей із порушенням слуху і зору.

У більшості укриттів ЗДО (94,6%), де проводилося вивчення, облаштовано різні ігрові осередки (куточки творчості, читання, тощо). Можливість проводити уроки в укриттях мають усі охоплені вивченням ЗЗСО Житомирської, Кіровоградської, Рівненської областей. Проте більш ніж у половини ЗЗСО (56%) відсутня можливість проводити уроки в укриттях. Зокрема, у ЗЗСО Чернівецької області взагалі відсутня можливість для проведення уроків в укриттях.

У закладах освіти поінформовано учасників освітнього процесу про створення безпечних умов для навчання, про що зазначили під час анкетування близько 95% батьків здобувачів освіти. Цілковита більшість педагогічних працівників (99%) і батьків здобувачів освіти (95%), які взяли участь в анкетуванні, зазначають, що ознайомлені з алгоритмом дій під час оголошення сигналу «Повітряна тривога». Також педагогічні працівники знають про наявність приміщень або будівель, що можуть бути використані для укриття учасників освітнього процесу (у ЗДО – 84%, у ЗЗСО – 97%, у ЗПО – 75%). Дещо менший відсоток батьків здобувачів освіти, які володіють інформацією

про наявність таких приміщень/будівель (у ЗДО – 79 %, у ЗЗСО – 84%, у ЗПО – 77%).

Більшість педагогічних працівників ЗПО (86,2%) і батьків здобувачів позашкільної освіти (81,4%), які взяли участь в анкетуванні, відповіли, що наявні в закладі освіти укриття, на їхню думку, відповідають вимогам безпеки та гігієни. Також це підтверджують більше половини педагогічних працівників ЗДО (57 %) та батьків здобувачів дошкільної освіти (60,3 %). Водночас у ЗЗСО так вважають менше половини педагогічних працівників (47%) і батьків (40 %), а на думку майже 15 % респондентів-учителів і 20 % батьків, укриття їхніх ЗЗСО не відповідають вимогам безпеки та гігієни.

У переважній більшості закладів освіти з працівниками проведено навчання з питань цивільного захисту та пожежної безпеки та заняття за темами: «Збереження життя та здоров'я в умовах війни та надзвичайних ситуацій», «Надання домедичної допомоги», про що також зазначають в анкетуванні більшість педагогічних працівників.

Організаційні заходи щодо підготовки закладів освіти до організованого початку 2022/2023 навчального року

З метою належної підготовки закладів освіти до організованого початку нового навчального року засновниками (органами місцевого самоврядування) здійснено комплекс заходів та видано відповідні розпорядчі документи щодо підготовки закладів освіти до роботи в новому 2022/2023 н. р. та в осінньо-зимовий період, зокрема проведено оцінку їх готовності, забезпечено обстеження споруд соціально-побутового, господарського призначення, що можуть бути використані як найпростіші укриття, проведено ремонтні роботи в закладах освіти та укриттях тощо.

Наприклад, у Житомирській області Станишівською сільською радою виділено 2 млн грн на облаштування укриттів та усунення недоліків з пожежного захисту. Зокрема, у Коднянському ліцеї Станишівської сільської ради для облаштування укриття підведено водопостачання, обладнано туалетні кімнати, підключено Wi-Fi, замінено електричну проводку та світильники, встановлено нові двері.

У Волинській області для підготовки закладів освіти до нового навчального року Володимирською міською радою виділено кошти на встановлення нових вентиляційних систем з рекуперацією тепла, протипожежних засобів та сигналізації, облаштування стаціонарних санітарних вузлів, поточні ремонти укриттів. Турійською селищною радою виділено кошти на проведення ремонту системи водопостачання, заміну освітлювальних приладів, облаштування аварійних виходів укриттів.

У 91% закладів освіти в територіальних громадах, які охоплені вивченням, наявні затверджені акти прийому готовності закладів освіти до початку нового навчального року.

Відповідно до листа МОН від 26.07.2022 № 1/8462-22 «Про оптимізацію виконання заходів з підготовки закладів освіти до нового навчального року та опалювального сезону в умовах воєнного стану» майже всі ЗЗСО (у межах

90%-96%), які були відвідані під час вивчення, здійснювали організаційні заходи щодо підготовки закладів освіти до початку 2022/2023 навчального року. Зокрема, у ЗЗСО видано відповідні накази, затверджено плани заходів щодо проведення ремонтних робіт та підготовки закладів освіти до опалювального сезону, створено робочі комісії з перевірки виконання організаційних та ремонтних робіт. Також у ЗЗСО наявні накази щодо режиму роботи закладу та структури нового навчального року.

На час вивчення в повному обсязі закінчили підготовку закладу до початку нового навчального року 32% із відвіданих ЗЗСО. Зокрема, у Дніпропетровській області 90% шкіл в повному обсязі закінчили підготовку до нового навчального року, у Львівській області – 60%. Переважно виконали всі заплановані заходи ще майже 60% ЗЗСО. Так, у більшості були проведені поточні ремонти приміщень, їдалень, харчоблоків, здійснено ремонт та облаштування укриттів, благоустрій територій тощо. Разом з тим, 1% ЗЗСО не виконали запланованих заходів з підготовки до нового навчального року. Причини невиконання запланованих заходів: проживання внутрішньо переміщених осіб у закладах освіти (Яремчанська гімназія Яремчанської міської ради Івано-Франківської області); перерозподіл коштів на облаштування укриттів у закладах освіти (не проведено капітальний ремонт даху в Суботцівському ліцеї Суботцівської сільської ради Кропивницького району Кіровоградської області, оскільки кошти були розподілені на переобладнання підвального приміщення під укриття (рис. 4).

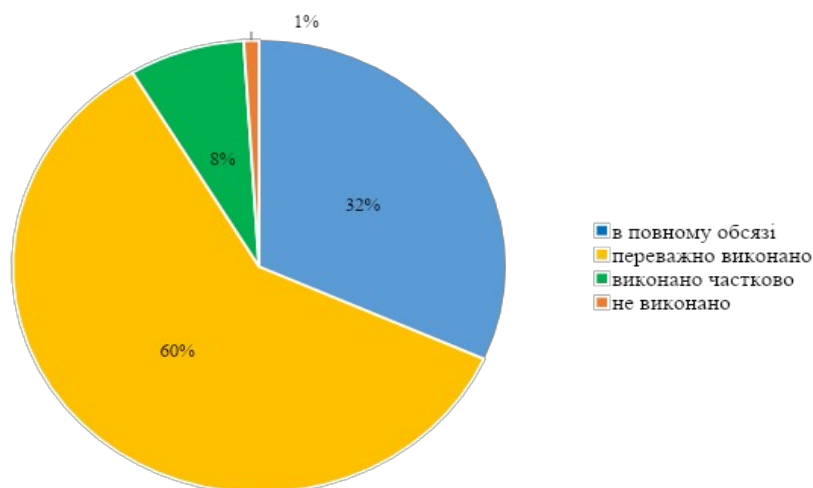

Рис. 4. Виконання заходів з підготовки ЗЗСО до організованого початку 2022/2023 н. р.

Майже у всіх ЗЗСО відповідними наказами призначено відповідальних осіб за організацію роботи з питань цивільного захисту, охорони праці, безпеки життєдіяльності; відповідальних осіб за пожежну безпеку, стан безпеки будівель та споруд, електрогосподарства, газового господарства, тепломережі.

За результатами відвідування ЗЗСО встановлено, що в основному закладами проводиться відповідна робота щодо виконання актів, приписів,

розпоряджень Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Майже у 85% закладів освіти в охоплених вивченням територіальних громадах наявні затверджені акти прийому готовності закладів освіти до початку нового навчального року.

Одна з причин, через яку акти не затверджені, полягає у невиконанні закладами освіти відповідних приписів Державної служби України з надзвичайних ситуацій щодо додержання і виконання вимог законодавства у сфері цивільного захисту та пожежної безпеки. Зокрема, у більшості областей у закладах освіти не встановлена система протипожежного захисту (Вінницька, Волинська, Одеська, Сумська, Тернопільська, Хмельницька, Черкаська області); не оброблені засобами вогнезахисту дерев'яні елементи горищних покриттів (крокви, лати) (Вінницька, Одеська, Тернопільська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська області); будівлі закладів освіти не обладнано відповідно до встановлених вимог пристроями захисту від блискавки (Вінницька, Чернігівська області); у Київській області існує проблема нестачі резервуарів для води.

Наприклад, у трьох ЗЗСО міста Запоріжжя, в яких здійснювалось вивчення, не усунуто порушення вимог законодавства у сфері цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки, що були встановлені Державною службою України з надзвичайних ситуацій, зокрема, відсутня автоматична система протипожежної сигналізації, не демонтовані (або не облаштовані розсувними) ґрати на вікнах, не укомплектовані пожежні кран-комплекти тощо. За всіма трьома приписами відкрито провадження в адміністративній справі, подано адміністративний позов до суду.

Мають місце випадки, коли не виконаними залишаються приписи Державної служби України з надзвичайних ситуацій з попередніх років щодо дотримання вимог пожежної безпеки у закладах освіти, зокрема у закладах освіти Чернівецької міської ради (Чернівецькій загальноосвітній школі I-III ступенів №10, Чернівецькій загальноосвітній школі I-III ступенів №33 технологічного профілю, Чернівецькому багатопрофільному ліцею №4). У трьох закладах Рівненської області приписи не виконувалися взагалі, заходи на їх виконання не розроблялися, відсутні листи до засновників щодо сприяння в усуненні виявлених недоліків (Мирогощанський ліцей, Листвинська гімназія Мирогощанської сільської ради, Грушвицький ліцей Великоомелянської сільської ради).

Організація роботи щодо відновлення діяльності закладів освіти, що зазнали руйнувань/пошкоджень внаслідок бойових дій

В охоплених вивченням територіальних громадах розташовано 140 закладів освіти, що зазнали руйнувань/пошкоджень під час бойових дій (з них: 74 ЗДО, 59 ЗЗСО, 7 ЗПО), що складає 3% від загальної кількості закладів освіти цих громад (найбільше таких закладів у Чернігівській, Київській, Харківській областях). Так, у Чернігівській області зруйновано 69 закладів освіти (30 ЗЗСО, 39 ЗДО), у Київській – 37 (24 ЗЗСО, 9 ЗДО, 4 ЗПО), у Харківській – 9 (5 ЗЗСО, 2 ЗДО, 2 ЗПО).

Із загальної кількості здобувачів освіти охоплених вивченням територіальних громад, внутрішньо-переміщені особи складають близько 3% (33 033 особи, у тому числі 5101 – вихованці ЗДО, 24 955 – учні ЗЗСО, 2977 – здобувачі освіти ЗПО).

Для забезпечення прав здобувачів освіти у відвіданих закладах дошкільної освіти, що зазнали пошкоджень/руйнувань, здійснено заходи щодо раціонального використання приміщень, придатних для освітнього процесу, із врахуванням побажань батьків здобувачів освіти запроваджено змішану та дистанційну форму навчання.

До прикладу, у Чернігівській області 75% закладів продовжили свою діяльність дистанційно, 19% – очно, один ЗДО працює за змішаною формою, ще один заклад знаходиться у простій. У Чернігівській області задля відновлення ЗДО, що зазнали руйнувань, засновниками за рахунок коштів місцевих бюджетів та благодійних організацій здійснюється ліквідація наслідків руйнувань, зокрема прибирання територій від завалів, ремонти даху, стелі, заміна вікон та дверей, косметичні ремонти (приміщення шкіл та захисних споруд цивільного захисту), облаштування укриттів.

Запроваджуються нові індивідуальні форми взаємодії з дітьми в умовах дистанційного навчання, що стимулює і підвищує мотивацію, розвиток мовлення дітей, допомагає їм навчатися висловлюватися та коментувати свою діяльність, розвивати розумові навички й ініціативи. Наприклад, у Лиманівському дошкільному навчальному закладі «Струмочок» Галицинівської сільської ради Миколаївської області, будівля якого зруйнована внаслідок бойових дій, а учасники освітнього процесу змушені тимчасово змінити свої місця проживання і наразі перебувають у різних куточках країни та світу, запроваджено День підсумку тижня (щотижневе індивідуальне спілкування вихователя з дитиною в режимі онлайн) та День відкритого питання (індивідуальне спілкування керівника ЗДО з батьками).

У закладах дошкільної освіти створено з урахуванням наявних умов інформативне, цікаве, змістовне освітнє середовище, у тому числі цифрове, яке стимулює когнітивний, емоційно-ціннісний та діяльнісно-поведінковий розвиток дітей, акцентовано увагу на наступності між дошкільною та початковою освітою (прикладом, при застосуванні моделей змішаного навчання збільшено відсоток очних форм роботи для дітей старшого дошкільного віку).

У Київській області територіальними громадами також реалізуються заходи щодо відновлення пошкоджених/зруйнованих закладів освіти. Зокрема, Макарівською селищною радою заклошено 40 пошкоджених вікон, відновлено систему тепlopостачання, відремонтовано дах майстерні та їдальні, облаштовано зону для захисту учнів 1-4-х класів та вихованців ЗДО за правилами двох стін у Комарівському ліцеї; облаштовано укриття, проведено поточний та косметичний ремонт, відремонтовано дах, двері, вікна, електромережу у Фастівській гімназії; підготовлено кімнати за правилом двох стін та проводяться ремонтні роботи, організовано освітній процес у змішаній формі у Борівській гімназії. Ще в двох закладах дошкільної освіти (Королівський

заклад дошкільної освіти (ясла-садок) «Сонечко», Макарівський заклад дошкільної освіти (центр розвитку дитини) «Пролісок») ведуться відновлювальні роботи по ремонту пошкодженого даху та вікон, тому освітній процес здійснюється дистанційно. З 01.09.2022 працює очно Бородянський заклад дошкільної освіти (ясла-садок) комбінованого типу «Колосочок» Бородянської селищної ради, який почали відновлювати відразу після деокупації.

У Запорізькій області серед шкіл, які вивчалися, пошкоджено три заклади освіти, в яких наразі ведуться аварійні роботи (одна школа Вознесенівського району міста Запоріжжя, школа та садочок Михайлівської сільської територіальної громади). У цих закладах освітній процес організовано дистанційно. У комунальному дошкільному навчальному закладі №2 «Джерельце» Степногірської селищної ради Василівського району та комунальному закладі дошкільної освіти «Сонечко» Оріхівської міської ради Запорізької області освітній процес не розпочато, оскільки більша частина педагогічного колективу та батьків із вихованцями виїхали з територій громад через постійні активні бойові дії.

Створення умов для психологічного супроводу та підтримки дітей та їхніх батьків

Практичні психологи працюють за основним місцем роботи у 72% відвіданих ЗЗСО, у 10% шкіл посада практичного психолога вакантна. У сфері дошкільної освіти практичний психолог працює на постійній основі лише у 41% ЗДО, де відбувалося вивчення, у 13% ЗДО – посада вакантна.

В умовах правового режиму воєнного стану робота практичних психологів в основному спрямована на здійснення постійного психологічного супроводу як здобувачів освіти, так і їх батьків, проведення групових або індивідуальних консультацій. Так, практичним психологом Здолбунівського ліцею № 1 Здолбунівської міської ради Рівненської області надавалася в онлайн-режимі психологічна допомога учню закладу, батько якого загинув на війні. У Київському ліцеї імені Костянтина Светенка Київської сільської ради Чернігівської області, Чернігівському колегіумі №11 та ліцеї №32 Чернігівської міської ради, організовано систематичне проведення практичними психологами тренінгів, індивідуальних занять з учнями та учителями. У закладах освіти Полтавської області під час перебування дітей в укритті використовуються інноваційні педагогічні технології, зокрема: «Paintin wall» (малювання на стіні), «Art wall» (мистецька стіна).

У значній кількості закладів освіти, охоплених вивченням (12% ЗЗСО, 40% ЗДО, 71% ЗПО), посади практичних психологів не передбачені штатним розписом. Така ситуація характерна в основному для малокомплектних шкіл та дитячих садків, що здебільшого розташовані у сільській місцевості (77,5%).

За відсутності практичних психологів у закладах освіти відповідна робота проводиться педагогічними працівниками. Так, за результатами анкетування, у м. Києві усі педагоги ЗДО та 90% педагогів ЗЗСО володіють прийомами надання першої психологічної допомоги та емоційної підтримки учасникам

освітнього процесу. Загалом, під час анкетування 88% учителів ЗЗСО зазначили, що володіють прийомами надання (за потреби) першої психологічної допомоги та емоційної підтримки учасникам освітнього процесу, не володіють – 9%, про це нічого не відомо – 3%. Проте лише 59% батьків учнів шкіл повідомили, що мають можливість отримати в закладі освіти психологічну допомогу та емоційну підтримку, 9% батьків учнів вказують, що не мають такої можливості. Водночас значний відсоток опитаних (32%) не володіє інформацією з означеного питання.

Аналогічна ситуація і в закладах дошкільної освіти. Так, керівники 84% ЗДО зазначають, що у закладі освіти створено умови для психологічного супроводу та підтримки педагогічними працівниками дітей та їхніх батьків. Однак, результати анкетування показали, що лише 58% батьків знають, що можуть отримати психологічну допомогу та емоційну підтримку, а 34% респондентів про це взагалі нічого не відомо.

У більшості закладів позашкільної освіти (71%), де проводилося вивчення, не передбачена посада практичного психолога. Натомість, 80% педагогічних працівників/тренерів-викладачів цих ЗПО відповіли, що забезпечують психологічну підтримку здобувачів позашкільної освіти в умовах воєнного стану, що також підтвердили 63% батьків здобувачів позашкільної освіти.

Проблемним є питання наявності у ЗПО посади медичного працівника. Так, у більшості закладів спортивного профілю (80%) відсутня посада медичного працівника, лише у 12% ЗПО спортивного профілю медичний кабінет наявний та забезпечений необхідними медикаментами. В інших ЗПО посада медичного працівника взагалі не передбачена штатним розписом, що в умовах воєнного стану не сприяє безпеці здобувачів освіти у разі роботи закладу в очному форматі.

III. Організація навчання в закладах освіти в умовах дії правового режиму воєнного стану

Форми здобуття освіти та охоплення здобувачів освіти навчанням в умовах воєнного стану

Загалом у територіальних громадах, де проводилося вивчення, за очною формою освітній процес організовано у 37% (1713) закладів освіти, за дистанційною – у 33% (1422), змішане навчання запроваджено у 26% (1193). Так, у більшості закладів Івано-Франківської (83%), Закарпатської (81%), Львівської (69%) областей освітній процес організовано за очною формою; Запорізької (100%), Харківської (99%), Дніпропетровської (83%), Миколаївської (69%), Одеської (67%) – за дистанційною. Через відсутність укриттів із урахуванням вимог щодо необхідності забезпечення безпеки всіх учасників освітнього процесу керівниками закладів освіти запроваджується змішане навчання. Таким чином, наразі у більш ніж половини закладів освіти переважає очне та змішане навчання, що разом складає 63% від загальної кількості закладів освіти територіальних громад, охоплених вивченням (м. Київ, Кіровоградська,

Рівненська, Тернопільська, Чернівецька, Черкаська, Вінницька, Волинська, Хмельницька області) (рис. 5).

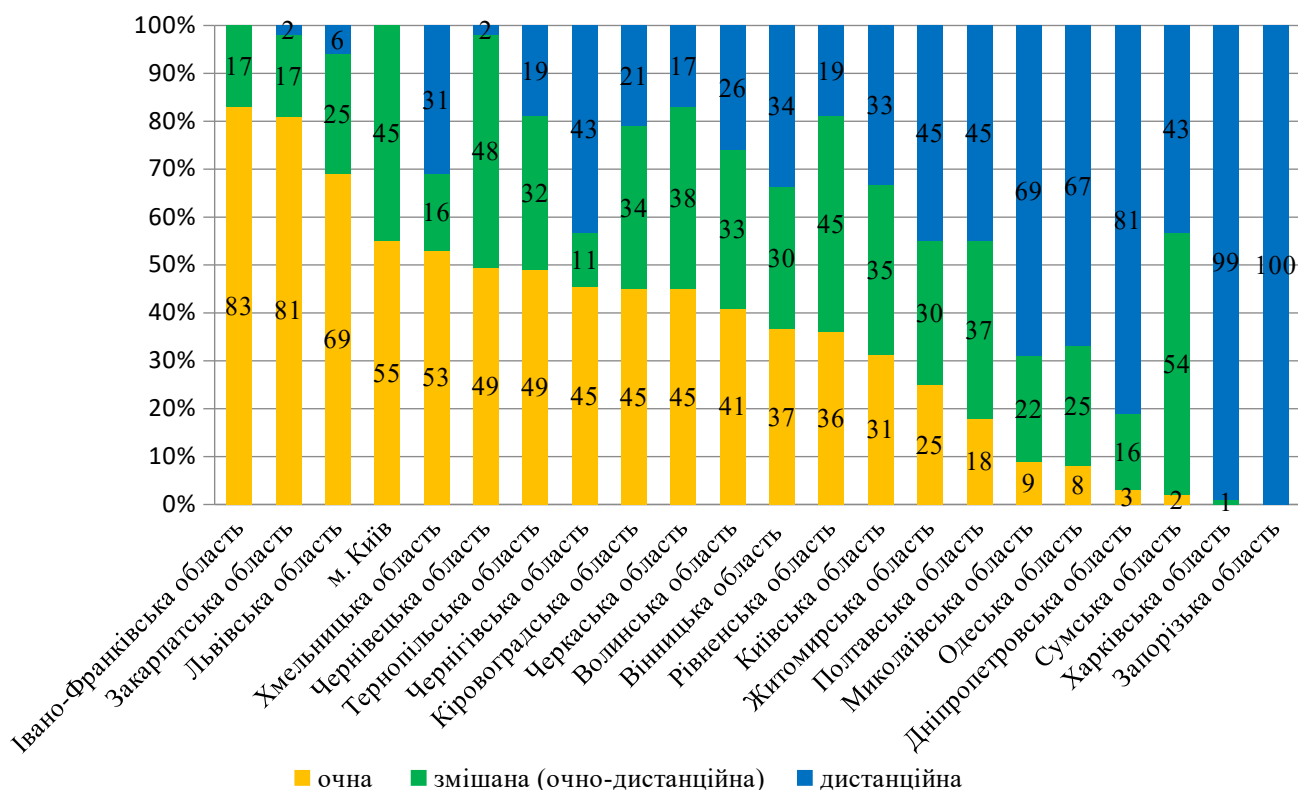

Рис. 5. Форми організації навчання у закладах освіти у розрізі областей

У сфері дошкільної освіти за очною формою працюють майже 46% ЗДО, за змішаною – 9%, за дистанційною – 37%. Найбільше закладів дошкільної освіти, де освітній процес організовано за очною формою навчання у м. Києві (89%), Івано-Франківській (100%), Закарпатській (96%), Львівській (89%) Рівненській (69%), Черкаській (66%) областях. Взагалі не працюють за очною формою навчання ЗДО у Харківській і Запорізькій областях.

У сфері загальної середньої освіти за очною формою працюють 29% ЗЗСО, за змішаною – 40%, за дистанційною – 31%. Найбільше закладів загальної середньої освіти, де освітній процес організовано за очною формою навчання, в Івано-Франківській (69%), Закарпатській (64%), Чернігівській (63%), Львівській (56%), Хмельницькій (48%) областях. Найменше за очною формою навчаються ЗЗСО Полтавської (4%), Сумської (4%), Одеської (3%), Дніпропетровської (2%) областей та м. Києва (2%). Взагалі не працюють за очною формою навчання ЗЗСО у Харківській і Запорізькій областях.

У сфері позашкільної освіти за очною формою працюють 45% ЗПО, за змішаною – 28%, за дистанційною – 25%. В Івано-Франківській та Чернівецькій областях усі ЗПО в територіальних громадах, які охоплені вивченням, працюють за очною формою навчання. Взагалі не організовано освітній процес за очною формою у ЗПО Дніпропетровської, Житомирської,

Запорізької, Миколаївської, Рівненської, Сумської, Харківської областей (рис. 6).

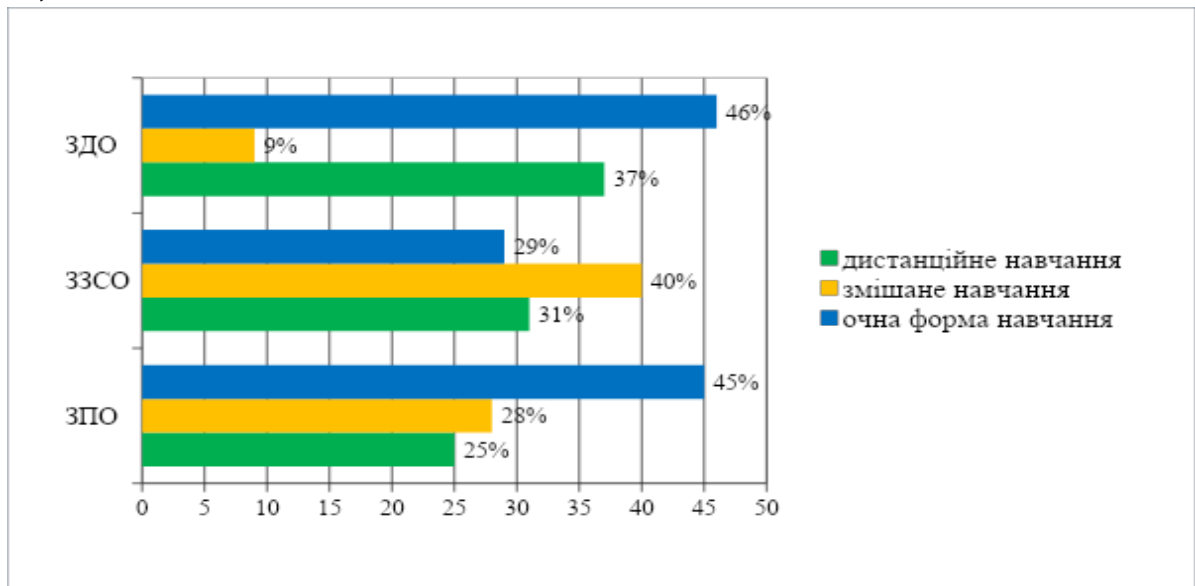

Рис. 6. Форми організації навчання у закладах освіти за сферами освіти

Водночас більшість здобувачів освіти у територіальних громадах, де проводилося вивчення, навчаються дистанційно (43%), очно – 32%, у змішаному режимі – 25%. Разом очним та змішаним навчанням охоплено 57% здобувачів (32% та 25% відповідно). Так, виключно дистанційно навчаються здобувачі освіти у Запорізькій та Харківській областях та значна кількість здобувачів освіти у Дніпропетровській, Миколаївській, Одеській, Полтавській областях. У Волинській, Житомирській, Київській, Кіровоградській, Черкаській, Чернівецькій областях у більшості здобувачі освіти навчаються у змішаному режимі. Поєднують змішане і дистанційне навчання здобувачі освіти у Рівненській, Сумській, Тернопільській областях. Більшість здобувачів освіти Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської областей та м. Києва навчаються очно (рис. 7).

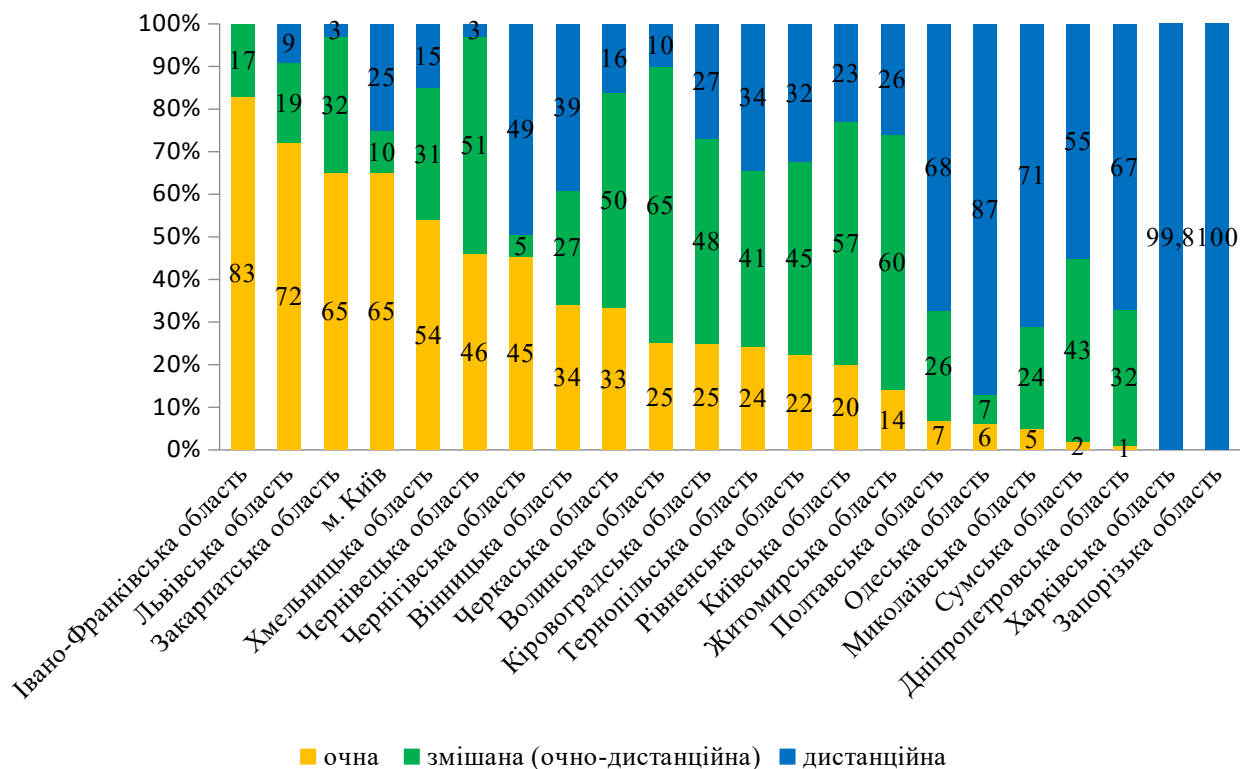

Рис.7. Розподіл здобувачів освіти за формами навчання у розрізі областей

У ЗДО 44% здобувачів освіти навчаються дистанційно, 37% – очно, 9% – у змішаному режимі. Переважно очним навчанням охоплено вихованців у ЗДО Закарпатської (97%), Івано-Франківської (100%), Чернівецької (100%), Хмельницької (65%), Черкаської (66%), Чернігівської (89%) областей. Натомість, у Дніпропетровській (71%), Житомирській (57%), Одеській (85%), Полтавській (76%) областях більшість вихованців ЗДО навчаються дистанційно.

У ЗЗСО навчаються дистанційно 44% здобувачів, очно – 29%, у змішаному режимі – 27%. Переважно дистанційно здобувають освіту учні ЗЗСО у Дніпропетровській (69%), Миколаївській (79%), Одеській (87%), Полтавській (69%), Сумській (77%) областях. В Івано-Франківській, Львівській (по 75%), Закарпатській (56%), Хмельницькій (51%) областях та м. Києві (56%) більшість здобувачів освіти навчаються очно. Змішаним навчанням охоплено більшість здобувачів Волинської (83%), Житомирської (67%), Київської (61%), Кіровоградської (58%), Рівненської (50%), Тернопільської (63%), Черкаської (61%), Чернівецької (73%) областей.

Проте у ЗПО переважає очна форма навчання – 40%, дистанційна складає 32%, змішана – 28%. Так, більшість здобувачів у Волинській (72%), Закарпатській (72%), Івано-Франківській (91%), Кіровоградській (68%), Львівській (72%), Хмельницькій (61%), Чернівецькій (100%), Чернігівській (77%) областях та м. Києві (90%) навчаються за очною формою. У Дніпропетровській, Житомирській, Миколаївській, Рівненській і Сумській областях відсутня очна форма у ЗПО. У змішаному режимі навчаються більшість здобувачів у Житомирській (68%), Київській (83%), Миколаївській (66%), Сумській (73%)

областях, дистанційно – у Дніпропетровській (54%) та Одеській (74%) областях (рис. 8).

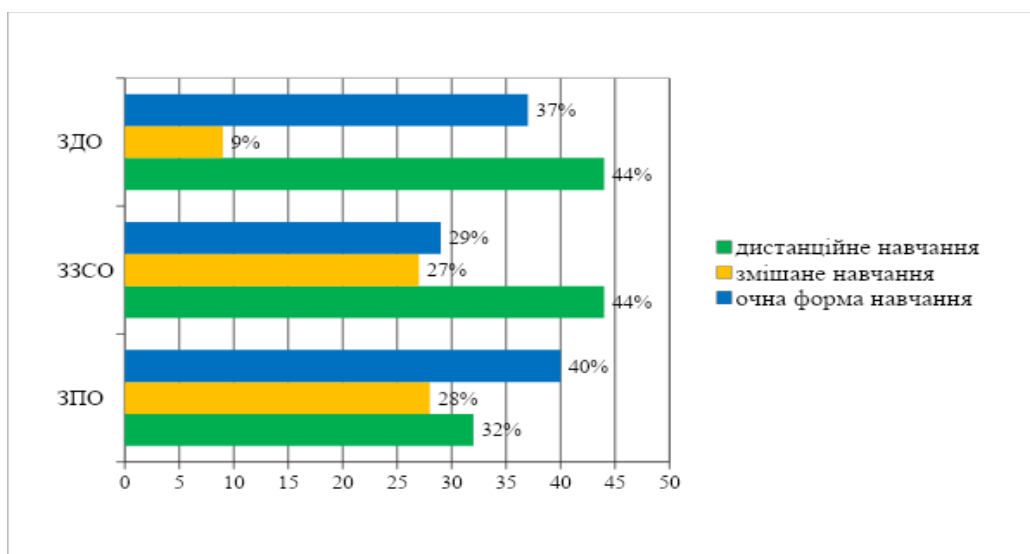

Рис. 8. Розподіл здобувачів освіти за формами навчання за сферами освіти

Мережа закладів освіти територіальних громад, де вивчалось питання, не зазнала суттєвих змін. Права здобувачів освіти закладів, які було реорганізовано чи ліквідовано, забезпечені у повному обсязі.

Проте, у Кушугумській селищній, Михайлівській, Петро-Михайлівській, Долинській сільських територіальних громадах Запорізької області заклади позашкільної освіти відсутні, що порушує права здобувачів освіти на рівний доступ до позашкільної освіти. Подібна ситуація спричинена тим, що у Запорізькому районі після реформи децентралізації заклади позашкільної освіти не були передані до комунальної власності жодній з громад з наступною їх ліквідацією.

За результатами проведених інтерв'ю з керівниками закладів позашкільної освіти з'ясовано, що у 109 (56,1%), з них у порівнянні з минулим 2021/2022 навчальним роком суттєво не змінився контингент здобувачів позашкільної освіти, у 72 закладах (36,7%) зменшився, а в 14 закладах (7,1%) збільшився. Тенденція збільшення контингенту спостерігається у закладах позашкільної освіти Одеської (4 ЗПО), Львівської (2), Запорізької (2), Волинської (1), Івано-Франківської (1), Полтавської (1), Чернівецької (1), Київської (1), Тернопільської (1) областей.

Організація підвезення здобувачів освіти до місця навчання

З метою забезпечення територіальної доступності до закладу освіти органами місцевого самоврядування організовано підвезення здобувачів освіти до місця навчання та в зворотному напрямі. Так, у громадах, де вивчалось питання, підвезення до місця навчання організовано майже для 76% (41 845) здобувачів освіти від загальної кількості тих, які його потребують.

Серед закладів загальної середньої освіти, де здійснювалось вивчення, 52 опорних ЗЗО. Зокрема, підвезенням до ЗЗО у територіальних громадах,

де вивчалось питання, забезпечено 77,5% учнів від загальної кількості тих, які його потребують, що не відповідає вимогам статті 8 Закону України «Про повну загальну середню освіту».

Так, у Вінницькій, Житомирській, Кіровоградській, Миколаївській, Сумській, Хмельницькій і Чернігівській областях підвезення організоване для всіх учнів, у тому числі й до опорних шкіл. До всіх опорних шкіл підвозяться учні у Полтавській і Одеській областях. Разом з тим, не повною мірою забезпечені підвезенням, у тому числі і до опорних ЗЗСО, учні Волинської (91%), Чернівецької (89%), Київської (82%), Львівської (78%) областей.

Не організовано підвезення, у тому числі до опорних шкіл, у Дніпропетровській області (100% учнів Вільногірської та 32% Верхівцевської міських громад); у Закарпатській області (100% учнів Рахівської міської, 39% – Ясінянської селищної громад); у Івано-Франківській області (100% – Лисецької, 47% – Гвіздецької селищних громад, 18% – Яремчанської міської громади); у Рівненській області (по 12% – в Олександрійській, Корнинській, Великоомелянській сільських громадах); у Тернопільській області (92% – Кременецької, по 28% – Копичинецької та Підгаєцької міських громад); в Одеській області за виключенням опорних шкіл (100 % учнів Болградської міської та Криничненської сільської громад).

У зв'язку з організацією освітнього процесу за дистанційною формою навчання взагалі не здійснюється підвезення учнів у Харківській і Запорізькій областях (через відсутність потреби у підвезенні).

Основною причиною неналежної організації підвезення зазначається недостатня кількість шкільних автобусів, що в свою чергу не дозволяє здійснювати декілька рейсів, у зв'язку з віддаленістю населених пунктів у громаді або незадовільною якістю сільських доріг. Крім того, значна кількість автобусів була передана на потреби ЗСУ.

IV. Створення освітнього середовища у закладах освіти

За результатами дистанційного збору даних за допомогою інформаційно-аналітичної системи EvaluEd з'ясовано, що найбільше ЗЗСО облаштовано кабінетами початкових класів (91%), інформатики (89%), спортивними залами/майданчиками (73%). Забезпеченість ЗЗСО кабінетами фізики, біології, трудового навчання/майстернями становить у межах 50-60%. Менше половини ЗЗСО мають кабінети хімії, географії, актову залу. Проблемним питанням є забезпечення шкіл лінгафонними кабінетами (26%) та STEM-лабораторіями (3%). Місця для відпочинку учнів обладнані лише у 79% закладів.

Майже у всіх ЗЗСО (96%), що охоплені вивченням, схвалена і затверджена освітня програма.

Загалом у 94% ЗЗСО, які охоплені вивченням, наявні бібліотеки. Однак, лише незначна їх кількість сприяє інформаційній взаємодії та соціально-культурній комунікації учасників освітнього процесу (сучасні мобільні меблі, комп'ютерна техніка з доступом до мережі інтернет для бібліотекаря та відвідувачів тощо). Так, бібліотека Наукового лицю №3 Полтавської міської ради Полтавської області переформатована у інформаційно-ресурсний

та дозвіллевий центр з інтерактивною дошкою, комп'ютерами, Wi-Fi, ігровими та дидактичними осередками. Осучаснені бібліотеки опорного закладу загальної середньої освіти селища Тиврів Тиврівської селищної ради Вінницької області, Лисогірського ліцею Мигіївської сільської ради Первомайського району Миколаївської області використовуються для індивідуальної, групової, проектної роботи та різних форм комунікації учасників освітнього процесу.

Переважає більшість бібліотек закладів освіти відіграють роль сховища для книг і орієнтовані на збереження фондів літератури та видачу підручників; їх приміщення потребують ремонту, а дизайн – осучаснення.

Майже у всіх ЗЗСО, охоплених вивченням, учні 1-4-х класів переважно або в повному обсязі забезпечені підручниками. Невирішеним залишається питання забезпечення підручниками учнів 5-х класів. Проблема вирішується за допомогою користування електронними версіями підручників, які розміщені у вільному доступі на інтернет-ресурсах, вебсайтах закладів освіти, єдиних освітніх платформах, у батьківських та учнівських спільнотах тощо.

Усі школи Запорізької області потребують проведення ревізії фонду підручників і списання російської літератури, а також оновлення фонду посібників, художньої літератури, періодичних видань державною мовою.

На час проведення вивчення у половині відвіданих ЗЗСО наявні вакантні посади учителів більше ніж 10% від штатного розпису. При цьому, у міській місцевості відсоток шкіл, де вакансій більше ніж 10%, складає 45% від кількості закладів, розташованих у міській місцевості, у сільській – 55%. Найбільше не вистачає вчителів іноземної мови, інформатики, математики, фізики/астрономії, трудового навчання, мистецтва. Лише у Волинській, Київській, Одеській, Сумській і Хмельницькій областях у всіх охоплених вивченням школах, відсоток вакантних посад педагогічних працівників складає менше 10%.

Результати дистанційного збору даних показали наявність вакантних посад більше ніж 10% у третини ЗЗСО.

Забезпечення умов для дистанційного навчання

Головною причиною організації дистанційного навчання в переважній більшості громад є недостатня кількість укриттів та думка батьків здобувачів освіти.

Засновниками і керівниками закладів освіти вживаються заходи щодо забезпечення доступу закладів освіти до швидкісної мережі інтернет (понад 100 Мбіт). Заклади освіти територіальних громад, охоплених вивченням, у більшості забезпечені швидкісним інтернетом (95%), з них: 98% ЗЗСО, 93% ЗДО, 86% ЗПО. Водночас за результатами дистанційного збору даних, 74% керівників ЗЗСО зазначають, що їх заклади мають доступ до швидкісної мережі інтернет, 26% – не мають.

Проблемним залишається питання щодо доступу до інтернету в укриттях. Під час анкетування 58% педпрацівників ЗЗСО підтвердили наявність в укриттях закладів освіти доступу до мережі Інтернет, 28% – вказали на відсутність такого доступу, а 14% зазначили, що їм про це нічого невідомо.

Також 38% вихователів ЗДО (місто – 72%, селище – 14%, село – 26%) вказали, що інтернет в укриттях відсутній або їм про це нічого не відомо.

У 76% ЗЗСО, охоплених вивченням, використовується єдина освітня платформа, що забезпечує персоналізований доступ до навчання усіх учасників освітнього процесу. За результатами дистанційного збору даних з'ясовано, що під час дистанційного навчання у ЗЗСО переважає використання сервісів Google Classroom (73%), Google Workspace for Education (16%), інших інструментів або власних платформ (40%). Так, у закладах Львівської міської ради використовується освітня платформа «Навчання і Технології», а в більшості закладів м. Києва – «Єдина школа». Проте 90% ЗЗСО Тернопільської та 56% ЗЗСО Хмельницької областей для забезпечення дистанційного навчання не користуються єдиною освітньою платформою.

У цілому електронні журнали і електронні щоденники використовують у роботі менше половини шкіл, охоплених вивченням (46%), що ускладнює можливість систематично відслідковувати результати навчальних досягнень учнів під час дистанційного навчання. Виключення становлять Запорізька (100%), Одеська (88%), Чернівецька (80%) області та м. Київ (100%). У переважній більшості використовується публічний сайт «Нові знання» (55%), Моя школа (6%), НІТ: Навчання і технології (5%), Е-журнал (4%) та інші платформи: HUMAN, E-schools, Smart School, Всеосвіта, Єдина школа, School Today, shodennik.ua (рис. 9).

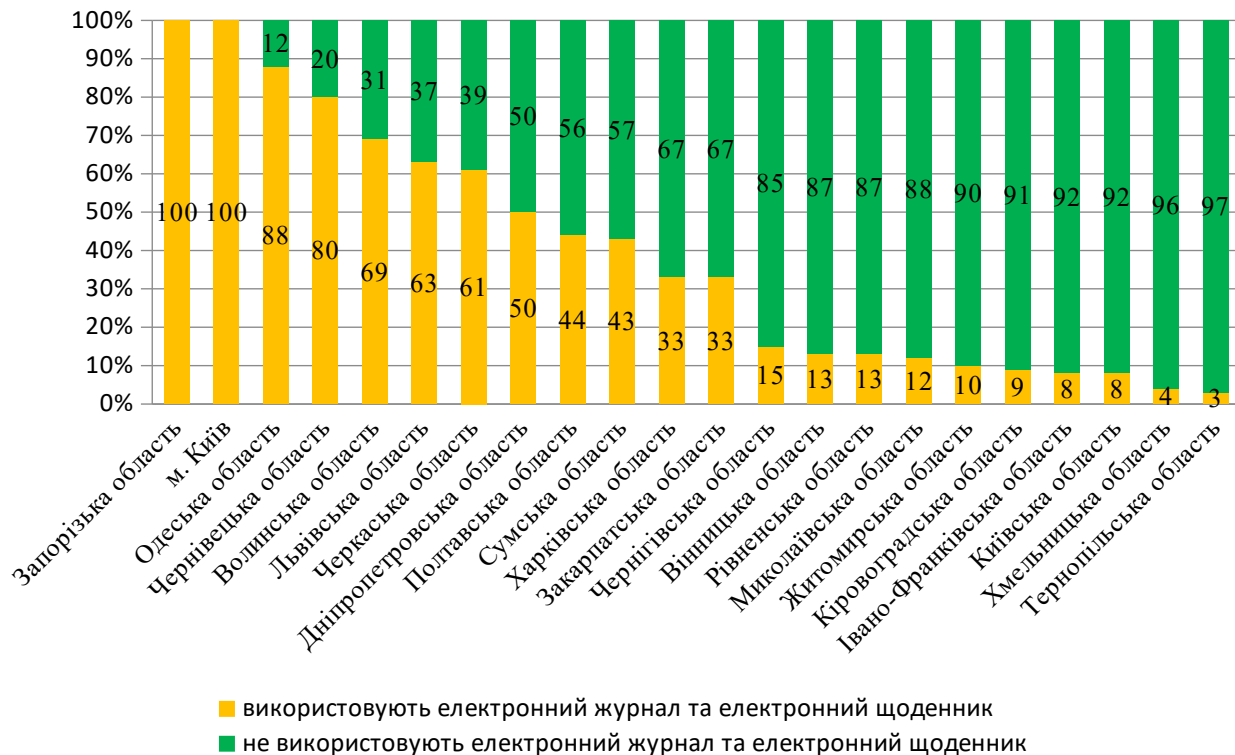

Рис. 9. Використання електронних журналів і електронних щоденників у закладах освіти

Про використання електронних журналів та електронних щоденників інформують 56% вчителів, 44% педагогічних працівників зазначають, що їх використання не запроваджено.

У ЗЗСО в цілому створено умови для організації дистанційного навчання. До прикладу, для забезпечення надання якісних освітніх послуг віддалено (у дистанційному та змішаному форматі) рішенням виконавчого комітету Чорноострівської селищної ради Хмельницької області виділено 1500 тис. грн для придбання ноутбуків педагогічним працівникам.

Під час анкетування 93% батьків учнів зазначили, що їх діти забезпечені необхідним обладнанням для дистанційного навчання та доступом до мережі інтернет, не забезпечені – 7%. Позитивну відповідь на це питання дали 88% вчителів. Натомість, 12% педпрацівників не забезпечені необхідним обладнанням. До прикладу, у Запорізькій області не вистачає комп'ютерної техніки педагогічним працівникам, які виїхали з тимчасово окупованої території, та продовжують працювати дистанційно.

Майже всі педагогічні працівники ЗДО у Сумській та Чернігівській областях відповіли, що забезпечені необхідним обладнанням та доступом до мережі інтернет, а найменше у Рівненській області (56%). Про недостатній рівень забезпеченості технікою для організації освітнього процесу дистанційно та доступом до інтернету у анкетах зазначає майже кожен четвертий вихователь ЗДО, четверта частина з них мешкає у сільській місцевості.

Також у ЗПО 86% педагогічних працівників/тренерів-викладачів відзначили, що вони забезпечені необхідним обладнанням та доступом до мережі Інтернет для роботи у дистанційному режимі, тоді як керівники ЗПО вважають, що необхідним обладнанням забезпечені 67% педагогічних працівників, а частково забезпечені 31%.

У всіх областях забезпечено підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо дистанційної роботи із здобувачами освіти, про що зазначили 82% педагогічних працівників ЗДО та 87% педпрацівників ЗПО. Натомість у Рівненській області 39 із 40 вихователів відповіли, що заклад освіти не організував відповідного навчання.

Власні вебсайти мають 94% шкіл, що охоплені вивченням. Проте під час анкетування про його використання як засобу комунікації зазначили лише 35% учителів та 14% батьків учнів.

У ЗДО власні вебсайти мають 63% ЗДО. За результатами анкетування з'ясовано, що про наявність сайту відомо 81% педагогічних працівників та 56% батьків, а 36% батьків нічого про це не знають. На вебсайтах ЗДО розміщено рекомендації для батьків щодо роботи з дітьми, відповідно до їхнього віку, про що повідомляють в анкетах педпрацівники (86%) та батьки (64,8%).

У 42% ЗПО інформування батьків здобувачів позашкільної освіти про організацію освітнього/навчально-тренувального процесу відбувається через власний вебсайт, 13% ЗПО використовують сайт засновника, а у 38% ЗПО вебсайти відсутні. Про те, що така інформація розміщена на вебсайті знають майже 60% опитаних батьків, 33% батьків взагалі про це не відомо, а 7% зазначили, що вебсайт у ЗПО взагалі відсутній.

Взаємодія та комунікація у закладах освіти забезпечується переважно через групи у соціальних мережах, про що зазначають більшість батьків і педагогічних працівників (у межах 80-90%) та у телефонному режимі. Серед

засобів зв'язку та комунікації лише незначна кількість батьків ЗДО (20%) надає перевагу вебсайту закладу, тоді як серед вихователів цей відсоток значно вищий (57%). У ЗЗСО для комунікації більшість вчителів (84%) використовують сервіси для відеоконференцій Zoom, GoogleMeet, Microsoft Teams, 50% – електронну пошту. Проте частка батьків, які зазначають про це, становить 62 % і 13 % відповідно.

Безбар'єрність та організація навчання для осіб з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти

У охоплених вивченням ЗЗСО створено 1117 інклюзивних класів, де навчається 1472 учні з особливими освітніми потребами (далі – ООП), що становить майже 1%, від загальної кількості здобувачів освіти, які навчаються в цих ЗЗСО. У більшості шкіл (61%) на вебсайті закладу оприлюднено інформацію щодо умов доступності шкіл для навчання осіб з ООП, 1% закладів використовують сайт засновника. Проте у 38% шкіл вказана інформація взагалі не оприлюднена. Найбільше таких закладів в Одеській, Хмельницькій і Тернопільській областях.

У 76% ЗЗСО забезпечено безбар'єрний доступ до будівлі і приміщень, зокрема у переважній більшості школи оснащені пандусами (рис. 10).

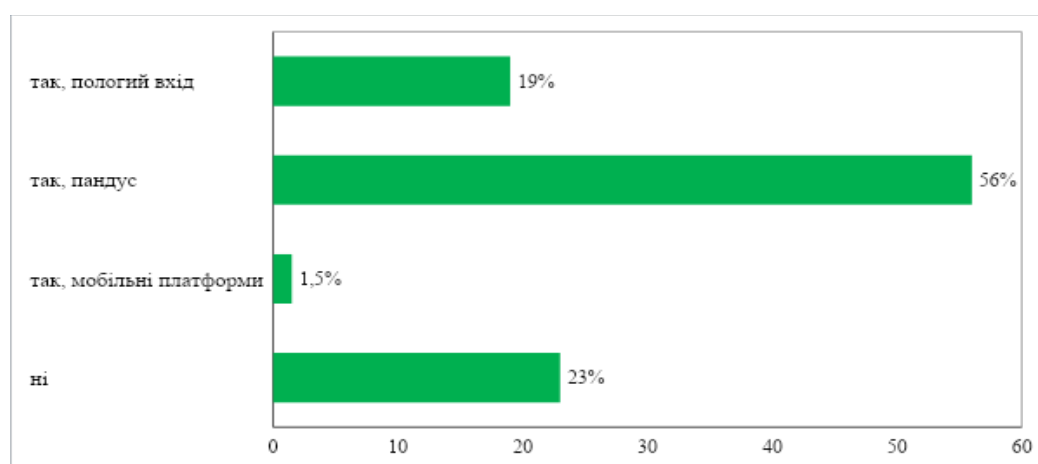

Рис. 10. Стан забезпеченості безбар'єрного доступу до будівлі і приміщень ЗЗСО

Проте, майже у всіх ЗЗСО (88%) можливість безперешкодного пересування між поверхами не забезпечено (рис. 11).

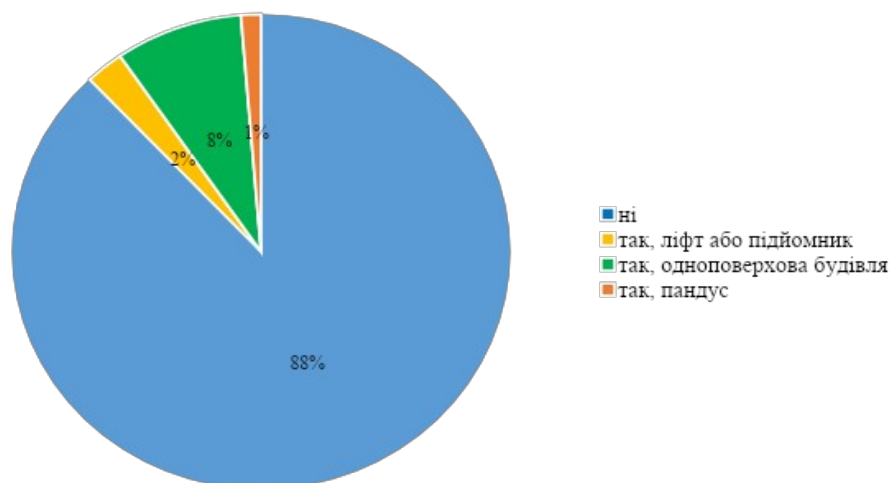

Рис. 11. Стан забезпеченості в ЗЗСО безперешкодного пересування між поверхами для людей з обмеженими фізичними можливостями

Також у переважній більшості ЗЗСО (75%) не облаштовані туалетні кімнати для осіб з ООП, відсутній широкий безпороговий прохід.

Необхідними допоміжними корекційними засобами для навчання в повному обсязі забезпечено лише 13% шкіл, переважно забезпечені – 36%. Найбільше закладів, які забезпечені допоміжними корекційними засобами, у Чернівецькій, Львівській, Житомирській і Одеській областях та м. Києві. Взагалі не забезпечені необхідними допоміжними корекційними засобами для навчання 34% ЗЗСО (рис. 12).

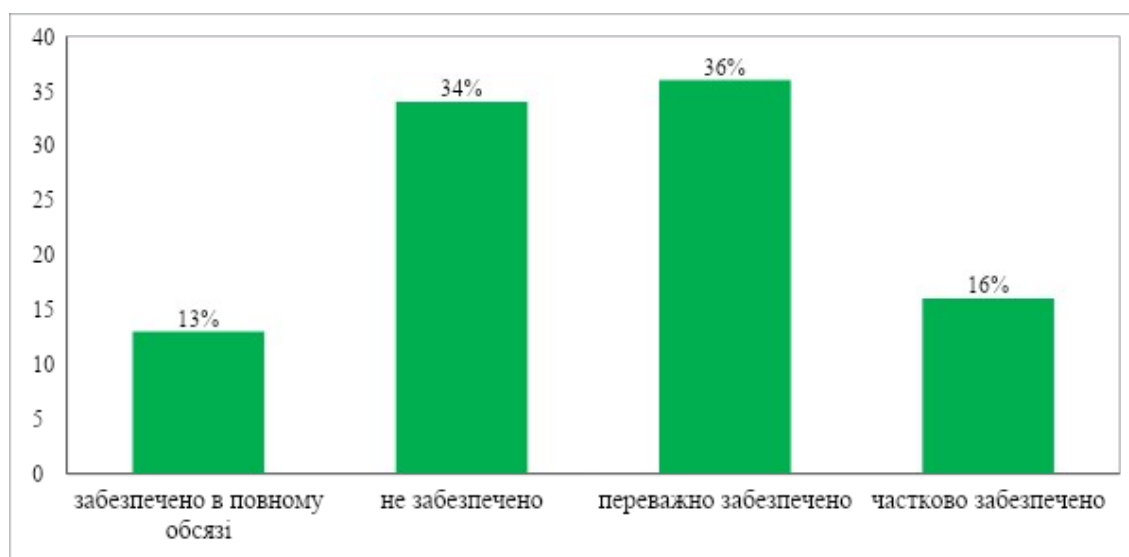

Рис. 12. Стан забезпеченості шкіл необхідними допоміжними корекційними засобами для навчання

У більшості ЗЗСО (56%) не облаштовані ресурсні кімнати, при цьому у сільській місцевості цей показник складає 35% ЗЗСО, у міській – 21% (рис. 13).

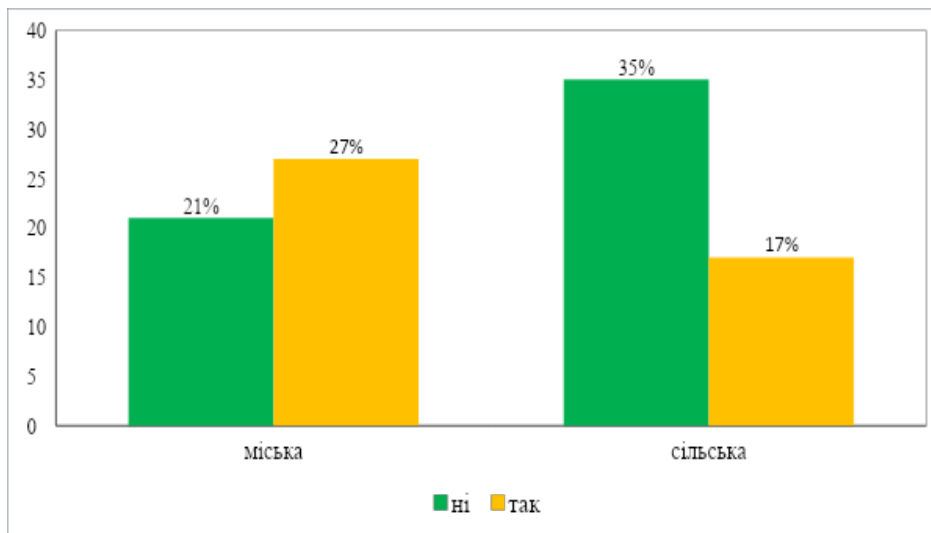

Рис. 13. Наявність ресурсних кімнат у ЗЗСО

Більшість ЗЗСО забезпечено асистентами учителів, кількість вакантних посад складає трохи більше ніж 10%.

Організація харчування у закладах загальної середньої освіти

У 66% ЗЗСО організоване гаряче харчування для здобувачів освіти. При цьому майже у всіх закладах – у формі монопрофільного меню (61%). У 81% ЗЗСО способом організації харчування є приготування готових страв працівниками, що входять до штатного розпису школи. Повністю забезпечені гарячим харчуванням учні Волинської, Кіровоградської, Львівської, Рівненської областей. При цьому у сільській місцевості взагалі не організоване гаряче харчування майже у 44% ЗЗСО, у міській – у 56%.

Майже у третини, охоплених вивченням ЗЗСО, пільгові категорії учнів не забезпечені безкоштовним гарячим харчуванням. Так, взагалі не організовано харчування для учнів пільгових категорій у Харківській області та м. Києві. також не охоплено безкоштовним гарячим харчуванням 70% учнів Дніпропетровської, 66% – Закарпатської, 61% – Київської областей.

Рівень задоволеності організацією освітнього процесу у закладах освіти

Педагогічним працівникам закладів освіти та батькам здобувачів освіти було запропоновано оцінити задоволеність організацією освітнього процесу за 10-бальною шкалою.

За результатами анкетування 74% батьків здобувачів дошкільної освіти зазначили, що задоволені організацією освітнього процесу в ЗДО і стверджують, що такий рівень відповідає їхнім очікуванням. Понад половина (60%) респондентів, які оцінюють рівень задоволеності освітнім процесом від 9 до 10, мешкають у міській місцевості. Серед педагогічних працівників ЗДО задоволені організацією освітнього процесу 72%, менша частина вихователів (67%) зазначили, що такий рівень відповідає їхнім очікуванням.

Проте вказали, що налаштовані на роботу в умовах, що наразі склалися, 64% вихователів. При цьому високий рівень налаштованості зазначають

здебільшого педагога ЗДО, де освітній процес організовано очно (72%, з них 65% мешкають у містах, 8% – селищах, 27% – селах). Незначна частина педпрацівників (2,6%) оцінюють свій рівень налаштованості на роботу як низький, при тому, що половина з них задоволені рівнем організації освітнього процесу, що свідчить про необхідність психологічної допомоги та підтримки.

Задоволені організацією освітнього процесу в їхніх закладах освіти і більшість педагогічних працівників ЗЗСО (72%). Частка вчителів, які незадоволені організацією освітнього процесу, складає близько 3%. Стверджують, що стан організації освітнього процесу повністю відповідає їхнім очікуванням 64% респондентів-педагогів (найбільше в Одеській, Полтавській, Харківській, Сумській областях); переважно відповідає очікуванням – 22%, не відповідає очікуванням – 3,5%.

Близько 90% батьків учнів підтверджують, що їхню думку враховано при виборі закладом освіти форми організації освітнього процесу. Однак, рівень задоволення організацією освітнього процесу серед батьків учнів дещо нижчий (60%) ніж у вчителів. Про незадоволення станом організації освітнього процесу та невідповідність їхнім очікуванням зазначили 6% батьків-респондентів.

Високий рівень налаштованості до роботи підтверджують 40% вчителів, майже 40% цілком налаштовані працювати в цих умовах, а 3% респондентів зазначили про низький рівень готовності працювати за умов, що склалися на даний час. Про високий стан налаштованості власних дітей до навчання в умовах воєнного стану засвідчили 35% батьків учнів, 34% батьків відзначають достатній рівень готовності дітей до навчання, але майже 7% батьків вказують на низький рівень такої готовності.

Водночас за результатами анкетування у сфері позашкільної освіти спостерігається низький рівень задоволеності організацією освітнього процесу. Так, задоволеність педагогічних працівників організацією освітнього/навчально-тренувального процесу в ЗПО в частині безпеки, матеріально-технічного забезпечення знаходиться в межах від 19 до 21 %, а в частині різноманіття гуртків, секцій, дисциплін тощо лише 29% педагогічних працівників оцінюють його за високим рівнем. Дещо вищий показник спостерігається за результатами анкетування батьків здобувачів освіти. Так, оцінюють організацію освітнього процесу за високим рівнем 40% батьків в частині безпеки, матеріально-технічного забезпечення і майже 50% батьків не задоволені організацією освітнього процесу (у частині різноманіття гуртків, секцій, дисциплін).

ВИСНОВКИ

Незважаючи на військову агресію російської федерації місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, керівниками закладів освіти вжито належних заходів для організованого початку 2022/2023 навчального року. Більшість закладів освіти розпочали роботу в очному та змішаному форматі (63%). Відтак, дистанційна та змішана форми

навчання впроваджується у закладах освіти, у яких відсутні захисні споруди, або місткість їх менша, ніж здобувачів освіти.

Засновникам та керівникам переважно вдалося за короткий проміжок часу, залучивши різні джерела фінансування, облаштувати захисні споруди або забезпечити можливість використання захисних споруд інших суб'єктів господарювання, що дало можливість забезпечити надання якісних освітніх послуг в безпечних умовах.

Водночас у ході вивчення виявлено проблеми, що потребують вирішення:

1. У переважній більшості закладів освіти (більш ніж у 60%) із захисних споруд цивільного захисту облаштовано найпростіші укриття, а у 30% закладів укриття відсутні взагалі, що суттєво обмежує гарантоване право здобувачів на безпечну та доступну освіту.

2. Не повною мірою реалізовано заходи щодо усунення в закладах освіти порушень і недоліків, виявлених Державною службою України з надзвичайних ситуацій, зокрема щодо неухильного та вичерпного виконання вимог законодавства у сфері цивільного захисту та пожежної безпеки.

3. Майже в половині областей не забезпечено в повному обсязі підвезення учнів до місця навчання і в зворотному напрямку, що суттєво обмежує їхні права на рівний доступ до освіти.

4. У половини ЗЗСО більше ніж 10% посад учителів є вакантними (іноземної мови, інформатики, математики, фізики/астрономії, трудового навчання, мистецтва), що свідчить про відсутність у керівників закладів ефективної кадрової політики. Наразі у ЗДО значна кількість вакантних посад вузьких спеціалістів (музичних працівників, логопедів тощо), що значно обмежує можливості забезпечити комплексний розвиток дитини.

5. У більшості відвіданих закладів дошкільної освіти (здебільшого у сільській місцевості) та майже усіх закладах позашкільної освіти відсутні посади практичних психологів. Відтак в умовах воєнного стану вищеназвана ситуація не дає можливості надавати кваліфіковану психологічну допомогу та підтримку усім учасникам освітнього процесу, які цього потребують. Така ситуація характерна і для малокомплектних шкіл.

6. Забезпеченість ЗЗСО навчальними кабінетами у цілому складає в межах від 40% до 60% (кабінети фізики, хімії, біології, географії, трудового навчання), що ускладнює формування в учнів ключових компетентностей, визначених Державним стандартом базової середньої освіти, та негативно впливає на якість освіти. Критичним є забезпечення кабінетами іноземної мови/лінгвафонними кабінетами (26%) та STEM-лабораторіями (3%).

7. У більшості бібліотек ЗЗСО відсутнє сучасне обладнання, бібліотечні фонди потребують оновлення сучасною літературою відповідно до нових навчальних програм, що зумовлено невизначеністю ролі і місця шкільної бібліотеки в освітньому та цифровому просторі закладу освіти.

8. Повільне впровадження у закладах освіти електронної шкільної документації, зокрема електронних журналів та щоденників, негативно впливає на можливості відстежування навчальних досягнень здобувачів освіти, підвищення ефективності роботи педагогів, закладів освіти та формування

цифрової компетентності, інформаційної культури особливо під час дистанційного та змішаного навчання.

9. Спостерігається недостатній рівень забезпеченості комп'ютерною технікою та необхідним обладнанням учасників освітнього процесу, зокрема:

- педагогічних працівників, які виїхали з тимчасово окупованих територій і продовжують працювати дистанційно;
- вихователів закладів дошкільної освіти (про що зазначив під час анкетування кожен четвертий респондент, четверта частина з них мешкає у сільській місцевості);
- для здобувачів позашкільної освіти (про що зазначають більшість педагогічних працівників та третина керівників ЗПО).

10. У більш ніж половини закладів дошкільної і загальної середньої освіти відсутній доступ до мережі інтернет в укриттях, що ускладнює проведення навчальних занять під час повітряної тривоги.

11. У переважній більшості закладів загальної середньої освіти не створено умови для безбар'єрного перебування осіб з особливими освітніми потребами (у цілому заклади оснащені лише пандусами, відсутні можливість доступу до верхніх поверхів, пристосовані туалетні кімнати). Крім того, має місце низький рівень забезпеченості половини ЗЗСО необхідними корекційними засобами навчання та ресурсними кімнатами, що обмежує доступність осіб з ООП до якісного навчання.

12. У педагогічних працівників сфери позашкільної освіти та батьків здобувачів спостерігається низький рівень задоволеності організацією освітнього/навчально-тренувального процесу як в частині безпеки, матеріально-технічного забезпечення, так і в частині різноманіття гуртків, секцій, дисциплін тощо (від 70 % до 80% педпрацівників, від 40% до 50% батьків).

13. Складність у реалізації навчання за частиною напрямів у сфері позашкільної освіти (гуртки, що мають прикладний, спортивний характер тощо) у дистанційному режимі.

14. У третини ЗЗСО, що охоплені вивченням, учні пільгових категорій не забезпечені безкоштовним гарячим харчуванням.

15. Відмічається низька комунікативна спроможність вебсайтів закладів освіти в частині забезпечення оперативного інформування, що компенсується активним застосуванням соціальних мереж та телефонного зв'язку педагогічними працівниками та батьками здобувачів освіти.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Керівникам закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти:

1. Вжити організаційні заходи з метою забезпечення ефективної організації освітнього процесу, використовуючи різні його форми (поєднання очного та дистанційного навчання, запровадження змінного навчання) та гнучко їх адаптуючи, з врахуванням безпекової ситуації й зважаючи на побажання батьків здобувачів освіти.

2. Терміново вжити вичерпних заходів щодо завершення формування повноцінного кадрового потенціалу закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти, застосовуючи всі досяжні інформаційно-медійні ресурси з метою поширення інформації про наявні вакантні посади педагогічних працівників, практичних психологів, а також посилити співпрацю з міжрегіональними, регіональними центрами зайнятості та їх філіями.

3. Спонукаати практичних психологів до широкого використання дистанційних та електронних технологій для діагностичної та корекційно-розвиткової роботи із здобувачами освіти. На вебсайтах закладів освіти розміщувати та оперативно оновлювати інформацію про розклад онлайн-зустрічі (заходів) з практичними психологами.

4. Активізувати роботу гуртків, секцій у закладах позашкільної освіти, оновивши освітні програми в контексті технології дистанційного та змішаного навчання.

5. Підвищити інформаційно-комунікативну спроможність вебсайтів закладів освіти, забезпечивши постійну актуалізацію інформаційного контенту. Ширше застосовувати можливості офіційних вебсайтів закладів освіти для оперативного та докладного висвітлення важливої для педагогічних працівників та батьків здобувачів освіти інформації.

6. Продовжити роботу щодо запровадження використання електронної шкільної документації, зокрема електронних журналів та щоденників.

Засновникам закладів освіти:

1. Зважаючи на особливі обставини організації навчання в умовах дії правового режиму воєнного стану сконцентрувати зусилля із забезпечення належного фінансування (із залученням всіх можливих джерел) заходів з термінового обладнання (дообладнання) захисних споруд цивільного захисту на заміну існуючим у переважній більшості найпростішим укриттям. Нагально вирішувати питання щодо забезпечення укриттями закладів освіти, у яких вони взагалі відсутні.

2. Вирішити питання щодо невідкладного виконання приписів Державної служби України з надзвичайних ситуацій стосовно дотримання вимог цивільного захисту і пожежної безпеки у закладах освіти.

3. З метою забезпечення рівного доступу до освіти терміново вирішити питання щодо забезпечення підвезення здобувачів освіти, які його потребують, до місця навчання та у зворотному напрямі.

4. З метою забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності збільшити видатки (вживати заходів) щодо створення у закладах освіти належного освітнього середовища, зокрема:

- забезпечення необхідними навчальними кабінетами та STEM-лабораторіями;
- створення безбар'єрного та інклюзивного освітнього середовища;
- першочергового забезпечення сучасною комп'ютерною технікою педагогічних працівників, які виїхали з тимчасово окупованих територій

і продовжують працювати дистанційно; педпрацівників закладів дошкільної та позашкільної освіти;

- забезпечення широкосмуговим доступом до мережі інтернет в укриттях;
- осучаснення дизайну шкільних бібліотек задля сприяння інформаційної взаємодії та соціально-культурної комунікації учасників освітнього процесу, а також вирішення питання ролі і місця шкільної бібліотеки в цифровому просторі.

5. Забезпечити усіх учнів пільгових категорій безкоштовним гарячим харчуванням відповідно до встановлених норм; враховуючи нагальну необхідність соціальної підтримки молодого покоління в умовах військової агресії, розглянути можливість розширення пільгових категорій здобувачів освіти, які забезпечуються безкоштовним гарячим харчуванням.

Окрім того, за сприяння Міністерства освіти і науки України, потребують вирішення питання щодо:

1. Надання фінансової підтримки для відновлення закладів освіти, що зазнали руйнувань (пошкоджень) внаслідок військової агресії росії.

2. Забезпечення умов для доступності практичного психолога для всіх закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти.

3. Нормативного врегулювання питання шкільного електронного документообігу (зокрема електронних журналів та щоденників) з урахуванням вимог захисту персональних даних, політики доступу до інформації, створення стійких до відмов електронних архівів та кіберзахисту інформаційних систем в цілому.

4. Вироблення стратегії подальшого розвитку шкільних бібліотек з врахуванням процесів тотальної цифрової трансформації освіти та світу в цілому. Віднайти місце шкільних бібліотек в українських та світовій освітній е-інфраструктурі.